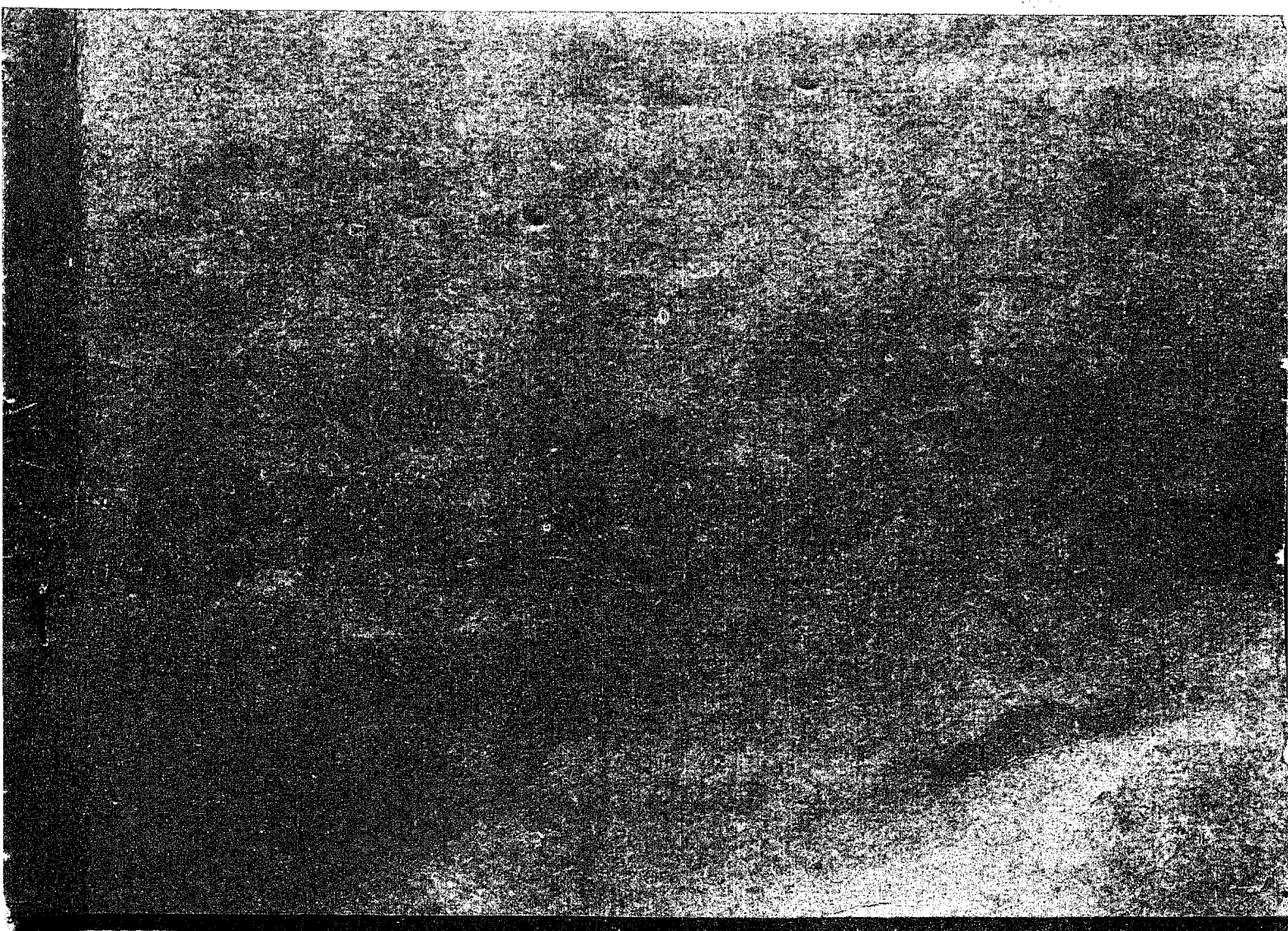
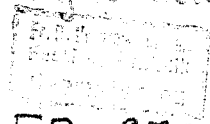

ELANIKKONNA ELUTARBELISEST TEENINDAMISEST

SAKSA DEMOKRAATLIKUS VABARIIGIS

Ar 9698
Haljassalade

EB 2798

HALJASALADE RAJAMINE JA HOOLDAMINE

Ehitustehnilised ja haljastustööd

Eelkõige tuleb kavandada tehtavate tööde kohta konkreetsed ülesanded. Ühiskondlikus korras abistajatele ja tööde organiseerijatele tuleb anda vajalikke juhtnõore.

Dokumentatsioon

Haljastamisele kuuluvate alade kohta koostatakse projektid, millistest peab selguma, kuidas neid tuleb kujundada, kuipalju see maksma läheb ja milliseid materjale selleks vajatakse. Ka väiksemate tööde puhul, näiteks mänguväljakute rajamisel, tuleb välja töötada vastav projekt.

Materjalide laos ja tööriistakuuri asukoha valik

Tööriistakuurid tuleb rajada sinna, kus töid tehakse kõige lõpuks ja kus on võimalik sisse tuua elektrijuhtmetikku ja veetorusid. Käepärast peavad olema esmaabitarbed ja tulekustutajad. Materjalide ladu või materjalide mahapanemise koht tuleb rajada sinna, kus neid vajatakse ja kus nad võivad seista, ilma et neid oleks vaja ümber tõsta ning kus materjalidele vesi kahju teha ei saa.

Ehitusplatsidel tuleb üles panna tavakohased keelusildid. Töötajaid tuleb instrueerida ohutustehnika alal.

Õnnetusjuhtumite vältimiseks on vajalikud täpsed andmed kaablite, torustike ja kaeviste asukohtadest. Kaevised ja kraavid tuleb igal juhul katta ja piiristada.

Ehitustehnilised tööd

Tööd toimuvad teatud kindlas järjekorras. Ülevaatlikkuse huvides on need käesolevas jaotatud kahte põhi-gruppi - ehitustehnilisteks ja haljastustöödeks.

Mahamärkimine

Mahamärkimiseks nimetatakse plaanis antud mõõtude ülekandmist loodusesse.

Vahendid ja nende kasutamine

A) Nurgavaiad ehk tikud

Neid 40...60 sm pikkusi, 5...10 sm läbimõõduga, ümmargusi või kandilisi tikke vajatakse üksikute punktide määramiseks (joon. 1).

B) Nivelleerimislatid

Neid raudotsaga enamasti 2 m pikkusi puitlatte, mis on värvitud kahevärviliseks, kasutatakse sirgjoonte tähistamiseks.

Joonis 2 näitab sirgjoone tähistamist, millel on antud alg- ja lõpp-punkt A ja B. Punktid A, B ja C peavad asuma ühel sirgel.

Näide tee märkimise kohta loodusesse (joonis 3):

1. Nivelleerimislatid paigutatakse ühele joonele majade otsseintega. Kaugused 5 m ja 2 m mõõdetakse mõõdulindiga.

2. Tee suund tähistatakse ja üksikud punktid markeeritakse tee ühel serval tikkudega.

3. Tee laius mõõdetakse teeservaga ristsuunas, tähistatakse ja markeeritakse tikkudega.

C) Rihtlatt (joonis 4)

Seda enamasti 4 m pikkust kahe paralleelse tugi-

pinnaga latti kasutatakse lühikeste vahemaade loodimiseks koos vesiloega. Selle abil saab määrata alguses samakõrguspunkte ja sealt edasi mõõta nõutavaid kõrguste vahesid.

D) Rihtlauad (joonis 5)

Komplekt koosneb kolmest erivärvilisest rihtlauast. Neid kasutatakse vahepunktide tähistamiseks rõhtsal või kaldliinil.

E) Vooliklood (joonis 6)

Veega täidetud voolikut hoitakse üht otsa pidi kindlaksmääratud lähtekõrgusel A, teist otsa liigutatakse määratava punkti B juures seni üles-alla, kuni vesi vooliku mõlemas otsas on ühekõrgusel. Ühendatud anumate põhimõttel on seega määratud rõhtjoon.

F) Nivelleerimisvahendid (teodoliit).

Kõik mahamärkimistööd põhinevad täisnurkade ehitamisel. Allpool selgitatakse, kuidas ilma optiliste riistadeta saab ehitada 90° nurkasid.

Täisnurkade (90°) mõõtmine

Kolm ühelsiust latti naelutatakse kokku kolmnurkaks, mille külgede suhted on 3:4:5, näiteks:

$$3 \times 0,30 \text{ m} = 0,90 \text{ m}$$

$$4 \times 0,30 \text{ m} = 1,20 \text{ m}$$

$$5 \times 0,30 \text{ m} = 1,50 \text{ m}$$

(joonis 7), või kasutatakse mõõdulinti, millega mõõdetakse B-st A-ni 4 m ja tõmmatakse nõõriga kaared: ümber B 3 m pikkuse ja ümber A 5 m pikkuse raadiusega. Lõikepunkt on C. BC on AB suhtes täisnurga all (joonis 8).

Sirgele tuleb punktis A ehitada ristsirge. Punktist A mõõdetakse paremale (B_1) ja vasemale (B_2) võrdsed lõigud. Nendest punktidest tõmmatakse nõõriga võrd-

se raadiusega ringid. Need lõikuvad punktis C. AC on B_1B_2 suhtes risti (joon. 9).

Ehitusplatsi puhastamine prahist

Haljasalade rajamisel on oluline, et plats puhastatakse ehitusprahist ja -materjalidest.

Aladel, kuhu hiljem tahetakse rajada puistuid või muru, tuleb eemaldada kivid ja muud materjalid vähemalt kuni 40cm sügavuseni.

Ehituspraht jms. veetakse ära või maetakse vähemalt 40 sm allapoole planeeritavat pinda aukudesse. Suured kuivanud puud langetatakse, juured juuritakse välja.

Koristustöödel tuleb silmas pidada veetorustike, elektrikaablite jne. juhtmeid.

Mullatööd

Ehitusplatsidel on mullatöödel tavaliselt kõige suurem maht.

Kõigepealt tehakse ära mahamärkimine. Tööd kergendab kõrguspunktide tähistamine vaiadega. Pinnareljeefist olenevalt ehitatakse 5-, 10- või 20-meetriliste vahedega võrk. Kõrgusevahede mõõtmist peavad tegema spetsialistid. Välja mõõta tuleb lasta ainult niipalju, kui on vaja lühiajaliseks tööks. Pinnase väärtuslikke pealmisi kihte ei tohi lasta ära vedada või ehitusprahiga risustada.

Kui töö tulemuseks peab olema kindel profiil, on vajalikud mõningad eelteadmised:

- a) kallet mõõdetakse kõrguse ja pikkuse suhtena;
- b) kindlaksmääratud profiiliga kallakuid on kergem rajada, kui profiil laudsõrestikuga maha märkida;
- c) kui kuhjatistel peab olema teatud kõrgus, tuleb need pinnaseliikidest olenevalt teha vajumisvaruga. I m kõrguse kuhjatise jaoks kehtivad järgmised ligikaudsed vajumisvarud:

kivikuhjatiseid 2-3 sm
liivakuhjatiseid 6 sm
savi- ja sauekuhjatiseid 12 sm

Muru jaoks tuleb pind kobestada vähemalt 30 sm, istikute jaoks kuni 50 sm sügavuselt.

Eriti hoolikalt tuleb kaevata niisutus- ja ära-voolukraavid.

Sügavaid kraave tuleb laudadega toetada. Kraavide kaevamisel tuleb kultuurkiht visata ühele kraavikaldale, alumised kihid teisele kraavikaldale. Kraavi uuesti täitmisel peab kultuurkiht peale jääma (joonis 10).

Täitemuld tuleb hästi kinni tampida ja niisutada, sügavamate kraavide puhul tuleb seda teha kihiti. Kuna pinnas vajub, tuleb täita veidi kõrgemalt. Kergema pinnase puhul tuleb valida niisugune kallak, et kraaviseinad sisse ei variseks (joonis 11).

Pärast mullavedu ja kraavide kaevamist algab pinnase tasandamine. Mida hoolikamalt seda tehakse, seda väiksemad on järeltööd. Kuni 20 sm ebatasasuste tasandamine toimub labidaga. Järeltasandamist tehakse kõplaga, ja seda enne muru külvamist, teede rajamist ja istikute istutamist. Istutamiseks ja külvamiseks tuleb muld tasandada puitköplaga.

Elukondlikud rajatised

Elamurajoonide hoonestamata aladele on soovitatav rajada mitmesuguseid ehitisi, spordi- ja mänguplatse jne.

1. Pesukuivatusplatsid (joonis 12).

Praktikas on end õigustanud terastorusõrestikud, mis pannakse üles üksteisest keskmiselt 6 m kaugusele. Ühe sõrestiku kaheksa konksu külge saab tõmmata 48 m pesunööri. Sõrestikke võib üles seada igas suunas.

2. Prahi kogumise kohad.

Kui praht viiakse ära iga 10 kuni 14 päeva tagant, tuleb kolme korteri kohta üles panna üks prahikonteiner. Konteinerid paigutatakse tavaliselt kiviplaatidele. Platside ümber istutatakse puud. Konteinerid peavad majade fassaadidest olema vähemalt 10 m kaugusel, söiduteest 25...30 m kaugusel ja maja sissepääsust mitte üle 80 m kaugusel.

3. Latid vaipade kloppimiseks.

Iga 50 korteri kohta tuleb ette näha üks vaipade kloppimise latt, mille materjal on sama, mis pesu kuivatamise sõrestikul. Latid pannakse tavaliselt üles prahi kogumise kohtade lähedusse.

4. Liivakastidega mänguväljakud.

Mänguväljakute pindala on tavaliselt ühe korteri kohta 0,4...0,6 m². Liivakastide juurde peaks pääsema veoautoga.

Pesukuivatussõrestike, raudtorukonstruksioonide jms. paigaldamine

Kõik rajatised tuleb ehitada püsipaikselts. Raudkonstruksioonidele valatakse tavaliselt vundament. Lihtsalt maasse rammida neid ei tohi. Vundamentide kujundus ja kõrgus olenevad pinnasest ja rajatistest. Tavaliselt kaevatakse maasse 35 x 35 x 60 suurused augud, mis täidetakse betooniga. Täidetud pinnases tuleb vundamendi ümber panna voodrilauad.

Betoonisegu pannakse kohale 10...30 sm paksuste kihtidena ja tihendatakse. Vundamendi rajamise ja selle kuivamise ajal peavad raudkonstruksioonid olema hästi toestatud. Kinnikiilumiseks kasutatakse kivikilde.

Pärast paigaldamist värvitakse konstruksioonid kaks korda krunt- ja üks kord lakkvärviga üle.

Müüritööd

Müüre tuleb laduda ainult siis, kui seda on vaja mulla nihkumise takistamiseks või teatud alade piiramiseks.

Mitmesuguse suurusega looduslike kivide kasutamisel tuleb erilist tähelepanu pöörata kivide sidumisele. Kõige suuremad kivid laotakse alla, suuremaid kive paigutatakse ka üles ja müüri nurkadesse, kusjuures alumine kiht peab paiknema 5 sm allpool maapinda.

Kuni 1 m kõrgusi kuivmüüre võib ehitada ilma vundamendita.

Madalad müürid ehitatakse 10 sm sügavuse kruusakihi peale (liivasel pinnal). Üle 50 sm kõrgused müürid peavad olema rajatud mittekülmuvale pinnasele, s.o. olenevalt asukohast ja pinnasest 80...120 sm sügavusele (joonis 14).

Kuigi kivimüüride ehitamine on odavam kui vuugitud müüride ehitamine (ära jääb vundamendi ehitamine), on nende rajamine üldkasutatavatel haljasaladel piiratud. Järjest rohkem lööb läbi betoonmüüride ehitamine, mille esipind on kaetud värvilise killustiku või kruusateradega.

Liivakastide ehitamine

Kõige kergem on rajada mänguvaljakuid, mida ümberringi piirab kivist piire (joonis 15).

Lihtne on rajada ja väga vastupidavad on joonisel 16 näidatud kujuga valatud ja ääriskividega piiratud liivakastid.

Teede ehitamine

Haljasalade kujundamisel on teede ehitamine küllalt suure mahuga töö.

Hoonete juurdepääsuteid ja haljasalade teid võib rajada mitmel viisil ühiskondlikus korras.

Teede ehitamise eelduseks on täpne mahanärimine ja kõrgusvahede tähistamine.

Termineid (joonis 17)

- a) tee muldkeha
- b) tee telg
- c) ristkallak (protsentides)
- d) ääriskivi
- e) kandekiht
- f) tasanduskiht
- g) kattekiht

Tööde kulg (joonised 18-36)

Teesüvendi väljakaevamine, pinnase planeerimine, tee muldkeha planeerimine koos ristkallakuga ja kinnitampimine.

Järgneb tee profiili määramine (joonis 19).

Ääriskivide paigaldamine. Ääriskivid jäävad tavaliselt teekatte pinnast 3...5 sm kõrgemale (joonis 20).

Kandekiht paigaldatakse kohale hargi või kühvliga (joonis 21).

Killustik ja tasanduskiht niisutatakse ja rullitakse üle, augud täidetakse (joonised 22 ja 23).

Valmistatakse ette kattekiht, suured osakesed eraldatakse sõelumisega (joonis 24).

Peenkillustik või kruus ja savi segada vahkorras 3:1 (joonis 25).

Kattekiht pannakse kohale labidaga (joonis 26).

Ka kattekihti tuleb niisutada ja rullida (joon.27 ja 28).

Plaatidest teed

Plaatteed tehakse enamasti tehiskiviplaatidest. Plaatide suurused - 30 x 30, 40 x 40, 40 x 60 ja 60 x 60 sm. Plaatide paksus 5 sm.

Termineid (joonis 29).

- a) tee muldkeha
- b) filtreeriv kiht

- c) plaadid
- d) vahed plaatide vahel (võimalikult kitsad)
- e) ääriskivi (võib ka ära jääda)

Tööde kulg (joonised 30-36)

Teesüvendi väljakaevamine ja tee muldkeha kallaku määramine (tavaliselt 1,5%), süvise põhja kinnitampimine ja ääriskivide paigaldamine (joonis 30).

Filtreeriva kihi (liiva) paigaldamine. Kihi paksus tavaliselt 10 sm (joonis 31).

Plaatide paigaldamine projekti järgi (korrapäraselt või korrapäratult - joonis 32).

Plaadid lüüakse vasaraga tihedalt üksteise vastu (joonis 33).

Plaatide kõrgusvahede kontrollimine loodlatiga. Hälbed rõhtasendist või ettenähtud kallakust ei tohi ületada 1...2% (joonis 34).

Vahed täidetakse liivaga ja tee kastetakse (joonis 35).

Puhustamine (liiva ülejäägid pühitakse kokku ja veetakse ära (joonis 36).

Trepid (joon. 37-39)

Treppide ehitatakse üle 10%-liste tõusude ületamiseks. Treppiastmete mõõtmed - 12 x 44 x 60 ja 15 x 38 x 60 sm.

h = astme kõrgus ehk tõus

b = astme pind

c = astme kalle, enamasti 1%

d = aluskiht (projekti järgi)

Tööde kulg

Astmete aluspinna tasandamine ja tähtsamine.

Aluskihi rajamine projekti järgi.

Alumise astme kohale asetamine.

Järgmiste astmete kohale asetamine. Pidada silmas kõrgusvahesid ja astme pindasid.

Trepiastme kahekordse kõrguse ja laiuse summa = 64.

Üldjuhul: $2h + b = 64$

Näited: $2 \cdot 12 + 40 = 64$

$2 \cdot 15 + 34 = 64$

Asteplaatidest teed (joonis 40)

Vähekasutatavatele radadele pannakse täisnurksed või korrapäratu kujuga kuni $0,20 \text{ m}^2$ suurusega asteplaadid.

Plaatide vahemaa tuleb sobitada sammu pikkuse järgi.

Haljastustööd

Haljastustööd algavad pinnase ettevalmistamisega.

Pinnase ettevalmistamine ja maaparandus

Pinnase ettevalmistamisel tuleb muld kobestada ja rikastada huumusega.

Mulla ümberkaevamisel tuleb sõnnik või muu väetis laotada võimalikult ühtlaselt.

Kui pinnas valmistatakse ette sügisel või talvel, jääb üleskrüntud või ümberkaevatud pinnas suurtesse klompidesse. Kevadel ja suvel rehitsetakse pinnas tasaseks.

Kahe labidatorke (40...50 sm) sügavuselt valmistatakse pinnas ette seal, kus see ehitustegevuse tagajärjel on tihenenud, kust tuleb eemaldada umbrohi ja kivid. Põõsaste istutamiseks tuleb seda teha ka normaalses pinnases.

Alguses kaevatakse ühe labidatorke sügavune kraav, mille põhi kaevatakse teise labidatorke sügavuselt ümber (joonis 41).

Järgmise kõrvalkraavi pealmise kihi mullaga täidetakse esimene kraav (joonis 42).

Väga tihedalt kokkuvajunud mulla kobestamiseks, samuti puujuurtega läbikasvanud muld kaevatakse läbi 60...70 sm sügavuselt. Läbikaevamisel eemaldatakse kivid, ehitusprahht jms.

Sel juhul jagatakse pind enne ühelaiusteks ribadeks.

Kui väärtusliku pinnakihi pinnast tuleb sügavalt läbi kaevata, ei tohi pinnasekihte segamini ajada.

Alguses kaevatakse kahe labidatorke sügavune kraav. Ehiid tuleb läbi kaevata astmeliselt, et neid oleks võimalik sumas korras tagasi panna.

Alumist kihti kobestatakse läbikaevamisega ühe labidatorke sügavuselt. Sel viisil kobestatakse pinnas kolku kolme labidatorke sügavuselt (joonis 43).

Erijuhul võib pinnasekihte ka segada. Näiteks tugevasti umbrohtunud pinnase puhul võib kivid, umbrohi jne. pöörata alumisse kihti. Selleks kaevatakse kahe riba laiune kolme labidatorke sügavune kraav (joonis 44).

Järgmine riba jaotatakse ülestikku kolme kihti ja muld visatakse vastupidises järjestuses esimesse kraavi.

Maaparandus

Pinnase ettevalmistamisel ja maaparandusel on suur tähtsus taimede kasvu ja hooldamise suhtes.

Majanduslikult kõige tasuvam maaparandusviis on kultuurpinnase äravedu ehitustööde ajaks ja selle uuesti paigaldamine haljastamise ajal. Kui säilitamisväärsed pinnast pole, tuleb pealmisse kihti viia väetis. Kergele muldadele on eriti sobivad sõnnik, savi, turvas ja süsihapu lubi, rasketele muldadele sõnnik, turbapuru, põletatud lubi ja liivaga segatud kompostid.

Enamasti on soovitatav kasutada mineraalväetisi.

Vigade vältimiseks on toodud joonisel 45 tabel, millest nähtub, milliseid väetisi võib omavahel segada ja milliseid tuleb viia pinnasesse eraldi.

Muruväljakute rajamine

Juba enne nende rajamist tuleb kindlaks määrata, kas muruväljakud on määratud mängimiseks, käimiseks või iluruks.

Muruväljaku välisilme suhtes tuleb ette kindlaks mää-

rata, kas sinna tuleb külvata sagedasti niidetav muru või rohttaimedega segatud muru.

Hoolitsetud ilumuru nõuab aastas umbes 20 korda niitmist ja sagedast kastmist. Rohttaimedega segatud muru tuleb niita 2 kuni 4 korda aastas ja kasta ainult sademetovaesel ajal.

Pärast esialgset tasandanist viiakse mulda väetis. Seejärel tehakse järgmised tööd (joonised 46-53):

Linnas kaevatakse 10...30 sm sügavuselt ümber, rehិតatakse hästi üle ja tasandatakse.

Enne muruseemne külvamist väljak rullitakse või tallatakse üle.

Kõik ebatasasused silutakse veel kord puurehaga. Eriti ääriskivide kõrval tuleb pind hästi kinni tallata.

Seeme külvatakse mulda käsitsi tuulevaikse ilmaga, arvestades iga m² kohta 15...30 g seemet.

Külvata võib maist oktoobrini. Sobivaim külviaeg on kevad või sügis.

Külvatud seeme äestatakse mulda äkke või rehaga (nitto rehitseda!).

Külvatud pind rullitakse või tallatakse veel kord üle. Kuiva ajaga tuleb külve vajaduse järgi kasta.

Esimest korda tuleb niitu tingimata vikatiga. Pärast niitmist tuleb muru veel kord üle rullida.

Istandikud

Puistute rajamine on küll veidi kallim kui muruväljakute rajamine, see-eest ei vaja nad aga peaaegu üldse hooldamist, eriti suvel. Väiksematele, alla 150...200 m² suurustele maa-aladele tuleks istutada eeskätt põõsad. Puid tuleb istutada põõsaste vahele; nad kasvavad seal paremini kui muruväljakutel, kus nad pealegi niitmist segavad.

Ilupõõsad ja suvelilled nõuavad rohkem hooldamist. See-pärast istutatakse neid ainult erijuhtudel, või siis, kui maa-jaelanikud nende hooldamise endi peale võtavad.

Istutanistööde ettevalmistamine

Igasuguste istutustööde jaoks tuleb pinnas kas ümber kaevata või kuni 60 sm sügavuselt läbi kaevata. Puud, mida kohe ei saa ettenähtud kohta istutada, pannakse sortide järgi eraldi selleks otstarbeks kaevatud kraavi (joonis 54), juured kaetakse mullaga ja kastetakse.

Puude ja ilupõõsaste istutamiseks on parim aeg sügis ja kevad.

Enne istutamist lõigatakse vigastatud juured.

Istutamine

Puud

Kui puu täpne asukoht on kindlaks määratud, märgitakse see ära ja kaevatakse auk. Tuuakse kohale väetis.

Ümbes pool väljakaevatud mullast segatakse komposti, savi ja lubjaga ning kasutatakse pärast ära augu täitmiseks.

Enne istutamist lüüakse tugi maasse. Tugi ei tohi ulatuda puu võrani (joonis 55). Taim istutatakse niisama sügavale kui ta enne on kasvanud. Auk täidetakse 5...10 sm kõrgemalt, kuna muld hiljem vajub (joonis 56).

Puu seotakse toe külge nii, et puu koor katki ei hõõrduks.

Täidismulla serv jäetakse veidi kõrgem ja istikut kastetakse tublisti (joonis 57).

Põõsad

Põõsaste istutamiseks kaevatakse auk. Auk peab olema nii suur, et juured sinna vabalt ära mahuksid. Otstarbekas on kaevata nii, et iga oeline auk täidetakse kohe pärast põõsa istutamist järgmisest august väljakaevatud mullaga. Muld istutatud põõsaste ümber sõtkutakse kinni ja põõsad kastetakse.

Võrsete lõikamine toimub pärast istutamist.

Okaspuud ja igihaljad pöösad

Okaspuud ja igihaljad pöösad nagu kuused, kadakad jt. istutatakse koos mullapalliga. Parim istutamisaeg on võrsete ajamise ajal hiliskevadel või pärast võrsete täiskasvarist hilissuvel. Istutamiseks tuleb kaevata suur auk. Tähtsaks tuleb kasutada head komposti. Kotiriidet ei võeta mullapalli ümbert ära, vaid see lõigatakse kathi. Suuremad okaspuud toestatakse (joonis 58).

Taini tuleb rikkalikult kasta ja päikesekiirte eest kotiriidega, õlgnattidega või hagudega kaitsta. Veega ülepritsimine soodustab kasvu.

Helke, mida tuleb lõigata, kasutatakse haljasaladel suure töökulu pärast veel ainult harva. Hekitaini tuleb istutada tihedalt, maa kaevatakse sügavalt läbi ja lisatakse mullale komposti. Uherealistes madalates helkides (madalad ligustrid jt.) arvestatakse 5 kuni 7 taine ühe ja peale. Pikente liikide jaoks 3 kuni 5 taine 1 jm peale (joonis 59).

Roosid

Roosid nõuavad rammusat mulda. Enne istutamisest lõigatakse roosid 3 kuni 5 silma peale tagasi, väänroosid 50 kuni 100 sm peale. Lõikekoht jääb 3...4 sm allapoole mullapinda. Taimed tuleb hästi kinni sõtkuda ja nende ümber kuhjatakse mulda, mis võrsete ajamise puhul tuleb eemaldada (joonis 60).

Pöösastaimed

Pöösastaimed istutatakse istutamiskaava järgi (joonis 61). Taimed puhastatakse ja pikad juured kärbitakse lühemaks. Potimuld eemaldatakse ettevaatlikult. Pöösastaimi tuleb rohkesti kasta, ka vihmase ilmaga. Taimede kasvu soodustab, kui istutuspeend 2...3 sm pikkuselt turbapuru kihiga kaetakse.

Hooldustööd

Hooldustööd on haljasaalade hea kasvu eelduseks. Nendega tuleb alustada kohe pärast üksikute maa-alade haljastamist.

A. Muru hooldamine

Niitmine

Esimest korda pärast muru 5...8 sm pikkuseks kasvamist tuleb muru niita vikatiga, edaspidi muruniitjaga. Tihedama niitmise korral (umbes 10 kuni 20 korda aastas) võib mahaniidetud heinajätta kohale pinnase väetamiseks ja mulda niiskuse paremaks säilitamiseks.

Tee- ja peenraservadel või puude ümber tuleb kõik niitmata jäänud hein murukääridega maha niita.

Rullimine

Uued muruplatsid tuleb pärast esimest niitmist 50 kg raskuse rulliga üle rullida. Külraga, vihma ajal või tugevasti paakunud pinnast ei tohi rullida. Kui muruväljaku pind on kevadel külraga üles kerkinud, tuleb see pärast täielikku ülessulamist ettevaatlikult üle rullida.

Rohitsemine

Kevadel ja sügisel tuleb muru kuivanud rohukörte, puulehtede jms. eemaldamiseks pikkade pulkadega raudrehaga üle rehitseda.

Kastmine

Ilu- ja spordimuruväljakuid tuleb suvel kuiva ajaga iga 6 kuni 8 päeva tagant põhjalikult kasta.

Väetamine

Muruväljakuid tuleb iga kahe aasta tagant veebruaris või märtsis 1 sm paksuse kompostikihihiga väetada. Orgaanilise aine tükid (sõnnik, poolkõõdunenud kompost jne.) tuleb enne välja sõeluda.

Koos kompostiga on otstarbekas pinnasesse viia ka taimede kasvuks kõiki vajalikke aineid sisaldavat kunstväetist.

Lupja antakse ainult siis, kui muru kasv mulla happesuse tõttu seisma jääb. Süsihapulupja külvatakse 60 g/m^2 kevaditi või sügiseti.

B. Puude hooldamine

Kõik puistud tuleb hoida vabast umbrohuist, esimestel aastatel, et säilitada mulla niiskust, tuleb pinnast kobestada.

Puude lõikamine

Korrapäraselt kujundatud hekke tuleb lõigata kaks korda aastas - mais ja augustis. Kui hekitaimi ei lõigata, või lõigatakse valesti, siis kuivuvad alumised oksad ära ja hekk jääb "paljaks".

Vabalt kasvavaid ilupuid tuleb lõigata, kui nad rikkalikult õitsevad. Liiga palju lõigatud oksad hakkavad pikki võrseid ajama, õite hulk aga väheneb. Liiga vähe lõigatud oksad ajavad vähe võrseid. Vale on lõigata puid kerakujuliseks või ühekõrguseks.

Okaspuid üldiselt ei lõigata.

Talvekaitse

Külmakartlike puude ja põõsaste ümber tuleb muld kuivade lehtedega või hagudega kiinni katta. Enne katmist tuleb puid ja põõsaid rohkesti kasta.

Kastmine

Puistuid tuleb suvel kuiva ajaga tingimata kasta. Pärast kastmist tuleb muld kobestada. Okaspuude ja igihaljaste lehtpuude kastmine on sügisel eriti vajalik, kuna muidu võib tekkida kuivamisohu.

C. Põõsaste hooldamine

Pärast põõsaste istutamist tuleb pinnast aeg-ajalt kobestada ja umbrohust puhastada.

Lõikamine

Õitsemist võib pikendada või järelõitsemist esile kutsuda, kui äraõitsenud võrsed otsekohe maha lõigata. Okste kärpimine pärast äraõitsemist võib mõnede põõsaliikide puhul esile kutsuda teistkordse õitsemise.

Kastmine

Kuivadel suvepäevadel tuleb põõsaid kasta õhtu eel. Kerge ülepritsimine kuumadel päevadel mõjub põõsastele värskendavalt (asendab kastet).

Väetamine

Enne külmade tulekut võib põõsaste all olevat pinda väetada kompostiga.

Originaali tiitel:

Karl Thomas. Herstellen und Unterhalten von Grünanlagen im Nationalen Aufbauwerk Institut für Kommunalaufwirtschaft. Dresden 1962. Heft 23.

Tõlkija U.Liivaku
Korrektor K.Mira

Trükkimisele antud 18.07.64. Trükiarv 100.

Tellimise nr.00-9-107-64

Paljundatud PI "Kommunaalprojekt" rotaatoril

FIGURE 1.

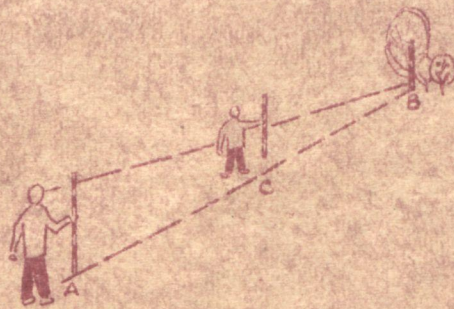

FIGURE 2.

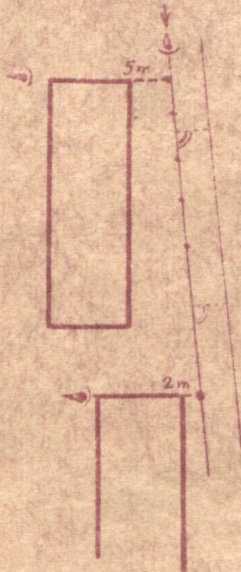
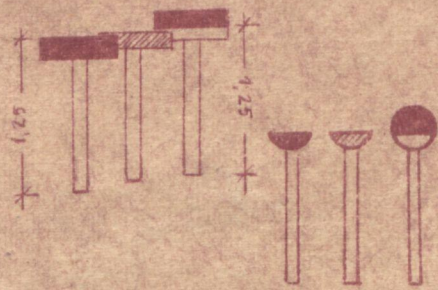

FIGURE 3.

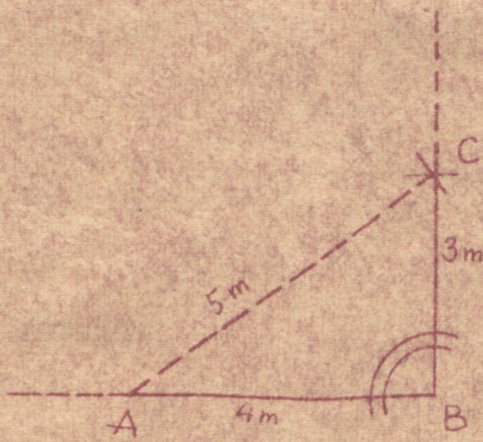
J00N1S 4.

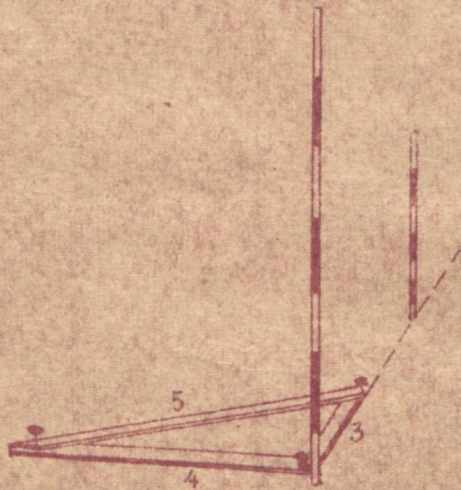
J00N1S 5.

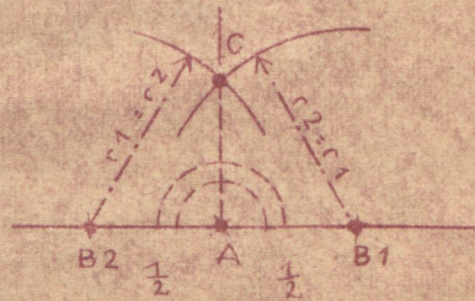
J00N1S 6.

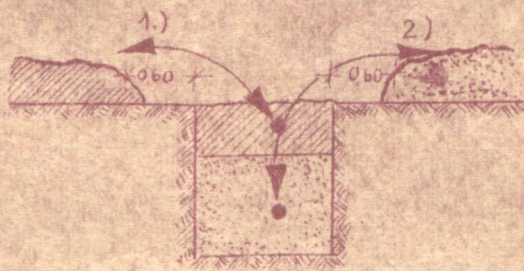
J00N1S 7.

J00N1S 8.

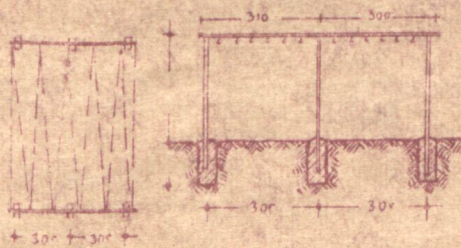
J00N1S 9.

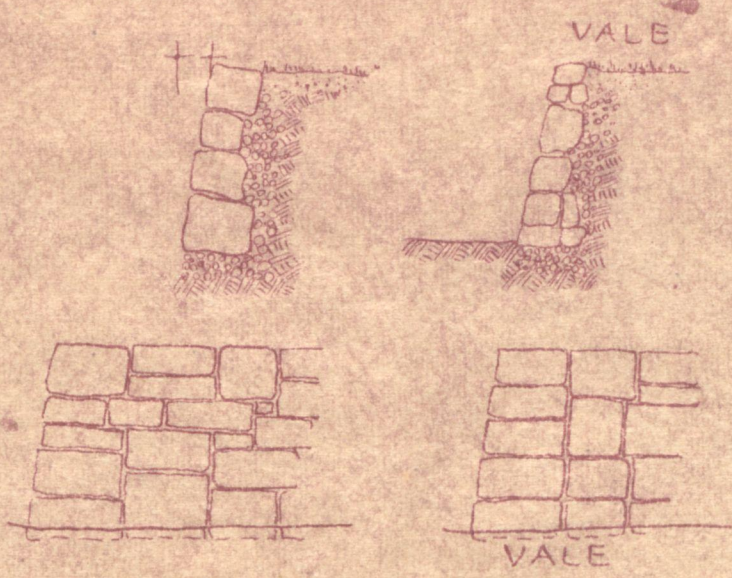
ЖООНИС 10.

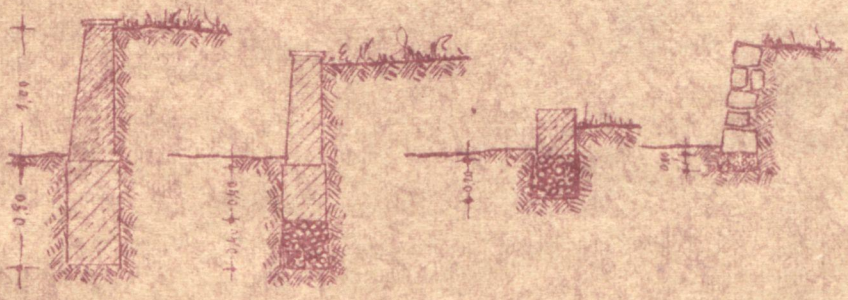
ЖООНИС 11.

ЖООНИС 12.

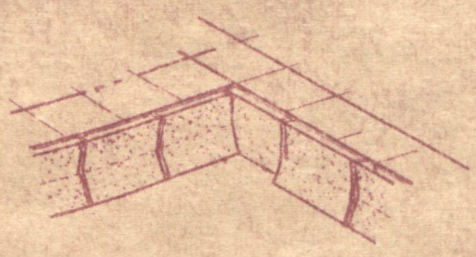
700N15 13.

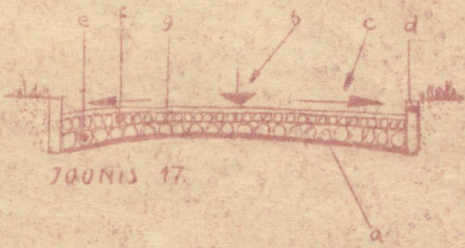
700N15 14.

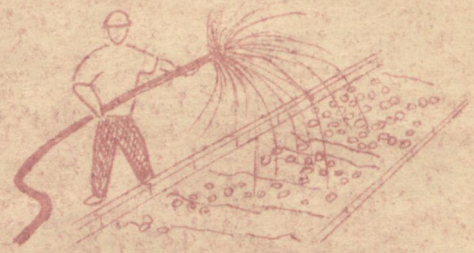
700N15 15.

700N15 16.

700NIS 17.

700NIS 22.

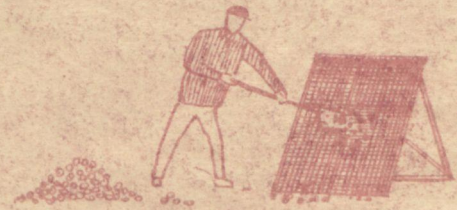
700NIS 18.

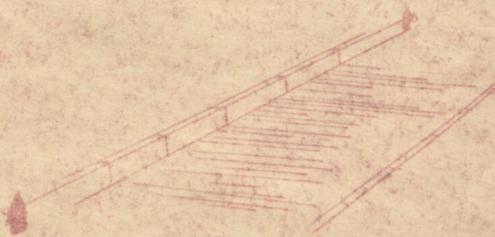
700NIS 25.

700NIS 19.

700NIS 24.

700NIS 20.

700NIS 25.

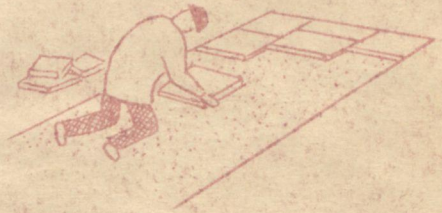
700NIS 21.

700NIS 26.

700NIS 27.

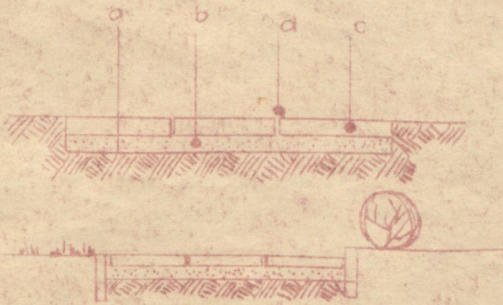
700NIS 32.

700NIS 28.

700NIS 33.

700NIS 29.

700NIS 34.

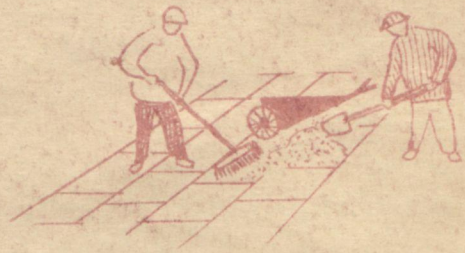
700NIS 30.

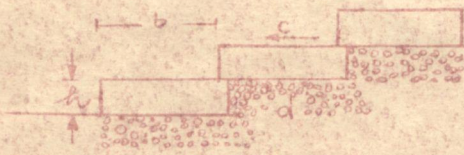
700NIS 35.

700NIS 31.

700NIS 36.

700NIS 37.

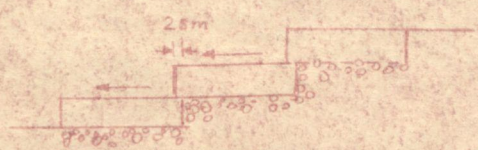
700NIS 41.

700NIS 38.

700NIS 42.

700NIS 39.

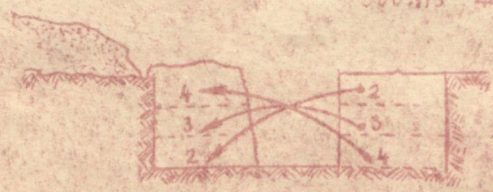
700NIS 43.

700NIS 40.

700NIS 44.

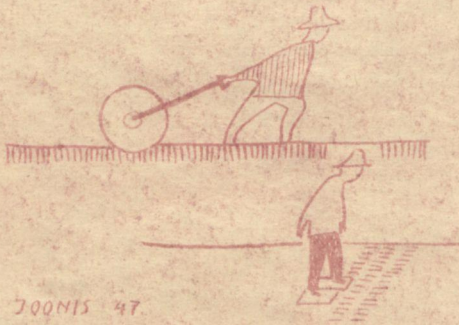
NAATRIUMNITRAAT	LUBIAMMOONIUM-SALPEETER	KAALIUMAMMOONIUMSALPEETER	VÄÄVELHAPU AMMONIAAK	KALTSIUMTSÜAAN-AMIID	SUPERFOSTAAT	TOOMASJAHU	VÄÄVELHAPU KAALIUM	KAINIIT	SÜSIHAPU LUBI	
	X			X	X					NAATRIUMNITRAAT
X				O	X	O	X	X		LUBIAMMOONIUM-SALPEETER
				O		O				KAALIUMAMMOONIUMSALPEETER
				O		O			O	VÄÄVELHAPU AMMONIAAK
X	O	O	O		O			X		KALTSIUMTSÜAAN-AMIID
X	X			O		O			O	SUPERFOSTAAT
	O	O	O		O					TOOMASJAHU
	X									VÄÄVELHAPU KAALIUM
	X			X						KAINIIT
			O		O					SÜSIHAPU LUBI

X EI TOHI SEGADA.

O VÖIB SEGADA AINULT LÜHIKEST AEGA ENNE MULDA VIIMIST.

700N15 46.

700N15 47.

700N15 48.

700N15 49.

700N15 50.

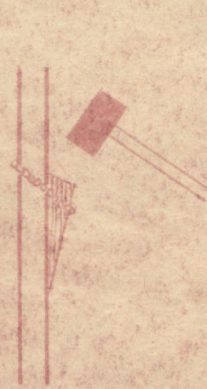
700N15 51.

700N15 52.

700N15 53.

700N15 55.

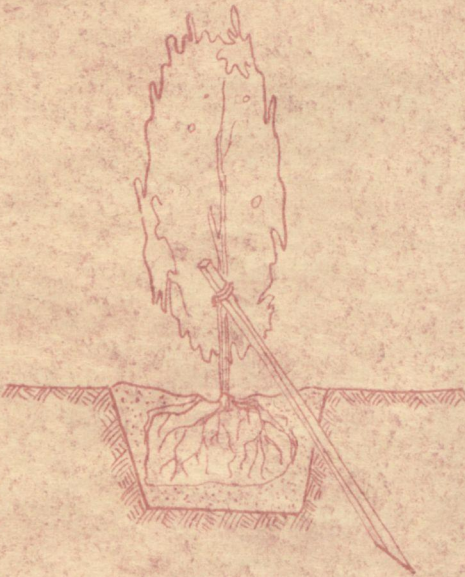
700N15 54.

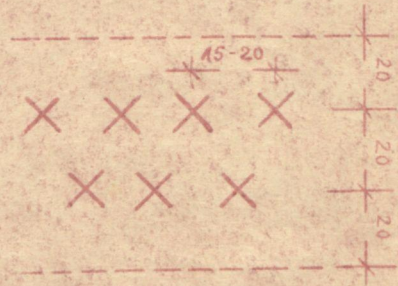
700N15 56.

700N13-57.

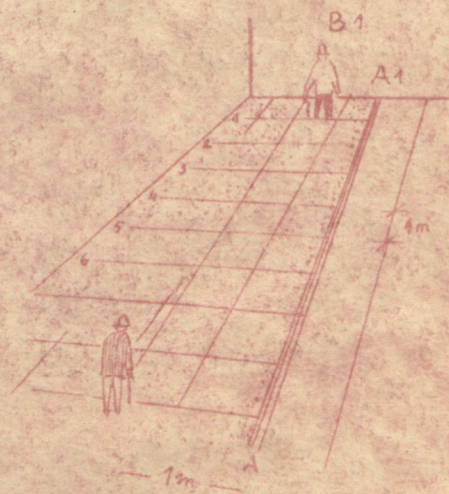
700N13-58.

700N13-59.

700N13-60.

700N13-61.

Ar 964 B
Haljasalade
razmine